

Skole/erhverv

Gode eksempler

Gode eksempler

Skole/erhverv

Forord

I disse år med små ungdomsårgange er der rift om de unge. Virksomhederne har behov for kvalificeret arbejdskraft og sammen med uddannelsesinstitutioner byder de sig til for at vinde de unges gunst. I sådan en tid, hvor mange unge tilsyneladende kan vælge og vrage imellem tilbuddene er der en stor forpligtelse til at give dem et realistisk billede af deres muligheder efter folkeskolen.

Denne pjece bygger på et samarbejde mellem Kommunernes Landsforening (KL), Danmarks Lærerforening (DLF), Dansk Arbejdsgiverforening (DA), Landsorganisationen i Danmark (LO) og Undervisningsministeriet. Et samarbejde hvis formål er at styrke dialogen og båndene mellem arbejdsmarkedet og folkeskolen. Og et samarbejde der understreger vigtigheden af, at unge får en uddannelse efter folkeskolen.

Det var lidt af en historisk beslutning, da de fem parter trods meningsforskelle og interessenmodsatninger i efteråret 1999 besluttede sig for i fællesskab at fokusere på den enighed, der også er til stede. En enighed, der blandt andet udmøntede sig i en konferencerække rundt om i landet i efteråret 2000.

Konferencerne havde deltagelse af repræsentanter fra arbejdsgivere og arbejdsgivere, skolevejledere, -lærere og -ledere, forældre, forvaltningerne og den centrale administration.

Dialogen og engagementet på konferencerne viste, at der er mange gode idéer og ikke mindst konkrete eksempler på, hvordan man kan drage fordel af hinandens styrker, bygge netværk og skabe nye muligheder for de unge i lokalsamfundet, når de skal tilegne sig viden om arbejdsmarkedet.

Konferencerne viste at der mange steder findes et samarbejde som kan være med til at give de unge sammenhæng i uddannelse og karriere.

Denne pjeces formål er at bringe nogle af de konkrete eksempler frem til en større kreds som inspiration til, hvordan man konkret kan tage fat.

Pjecen er ikke et referat af konferencerne men en journalistisk bearbejdet tekst, der tager udgangspunkt i konferencernes oplæg og dialog. Samtidig bygger pjecen på opfølgende interview.

Arrangørerne vil her benytte lejligheden til at takke oplægsholderne og deltagerne på konferencerne, hvis engagement er grundlaget for denne pjece.

Global udfordring på lokalt plan

– Arrangørernes synspunkter

Fremtidens uddannelser vil kræve personligt engagement og konstant opkvalificering.

Ingen kan forudsige hvilke præcise kvalifikationer og kompetencer, der er brug for, når eleverne forlader folkeskolen i fremtiden.

Der ligger med andre ord en stor opgave og forpligtelse i at vise de unge et så realistisk billede som muligt af, hvordan arbejdsmarkedet er skruet sammen.

“Vi kan gætte kvalificeret på hvad der bliver brug for, men så kan vi heller ikke mere. Vi ved blot at fremtiden er præget af globalisering, og børn og unge skal lære at lære – og i det hele taget have en positiv holdning til læring og kompetenceudvikling. De fleste anerkender at globalisering kræver livslang læring, og at vi fremover skal indstille os på de udfordringer der ligger i en verden, som konstant forandrer sig,” siger næstformand Stig Andersen, Danmarks Lærerforening.

“Forandringerne vil tage til i styrke, og de vil sende rystelser gennem både det globale og vores lokale samfund. Det betyder igen at børn og unge skal uddannes så godt, at de står stærkt i denne foranderlige verden. Ellers mister virksomhederne muligheden for godt uddannet personale og så mister vi konkurrenceevne og i sidste ende vores velfærd,” siger direktør Henrik Bach Mortensen, Dansk Arbejdsgiverforening.

Sagt i debatten:

“Man skal være bevidst om, at de unge er del af en kultur, hvor de zapper væk fra et emne, der keder dem. De skal selvfølgelig lære, at det også kan være kedeligt at gå på arbejde, men vi, der arbejder med dem, skal også vide på forhånd, at sådan er deres verden skruet sammen.”

Et realistisk billede

Fra at være et industribaseret samfund, hvor virksomhederne var kendetegnet af stor volumen, ensartethed, tidslagte planer og hierarki, går udviklingen i retning af et vidensbaseret samfund. Her er livet præget af en flad organisation, hvor serieproduktionen er afløst af differentieret produktion, og hvor individuelle behov og muligheder spiller en stor rolle.

”Det er i en verden med de kendetegn, at eleverne skal kvalificeres til selv at skabe indhold i deres egen læring. Eleverne skal med andre ord være aktører i deres egen kompetenceudvikling,” siger kontorchef Jørn Skovsgaard, Undervisningsministeriet.

”Folkeskolen er blevet en central politisk brik, der samtidig skal levere kompetencer, social opgaveløsning og almen dannelse. Elevernes behov for at kunne tilegne sig ny viden er afgørende for at få adgang til alle de muligheder fremtidens arbejdsmarked giver,” siger LOs næstformand Tine Aurvig Brøndum.

Derfor er det meget vigtigt, at de unge gennem deres tid i folkeskolen får så bred og dyb en indføring som muligt i forholdene på arbejdsmarkedet. Ikke mindst fordi de små ungdomsårgange nemt kan give den enkelte unge et indtryk af, at der er frit valg på alle hylder, som viceborgmester Vagn Gaarde, Skørping Kommune/KLs børne- og kulturudvalg, udtrykker det:

”Midt i denne foranderlige verden præges de unge af tanker om et fremtidigt drømmesamfund, hvor man køber sig til forestillingen om en speciel livsstil. Men der er altså nogle, der skal arbejde for drømmene ved for eksempel at gøre rent på en skole eller have nattevagt på et plejehjem. Det arbejde skal også udføres. Og så er spørgsmålet, hvordan vi hjælper dem i gang og giver dem lysten til de job,” spørger Vagn Gaarde.

Sagt i debatten:

”Lærergruppen kan jo hverken kende det halve eller hele arbejdsmarked. Derfor er det vigtigt, at få så mange forskellige gæstelærere ind som muligt så de kan give et bredt billede af de erhverv, der findes.”

Tro på egne muligheder

En af vejene til at synliggøre den virkelige verden for de unge, er gennem et stærkt lokalt samarbejde mellem skolen og arbejdsmarkedet. Her kan man vise, at det ikke altid er til at forudsige, hvad der er et godt liv på arbejdsmarkedet:

”Det er ikke alle unge, der kan blive det, som de gerne vil være – og det skal de vide. Men samtidig skal de lære så mange brancher at kende, at de kan se alternative muligheder,” siger Henrik Bach Mortensen.

Besøg på og kontakt til de lokale virksomheder kan være med til at vise de unge, at de fleste job udvikler sig, og at de fleste må udvikle sig for at kunne passe et job.

”Alle skal naturligvis kunne klare sig på arbejdsmarkedet i fremtiden, men fremtidens unge kan ikke regne med, at de kan klare sig blot de får et job. De skal udvikle egne kvalifikationer og kompetencer i forhold til de udfordringer, arbejdsmarkedet og virksomhederne stilles overfor,” siger Stig Andersen.

Her er kontakten mellem folkeskolen og arbejdsmarkedet vigtig, fordi eleven i samspillet med virksomheden kan få tiltro til sine egne muligheder og indsigt i de vilkår, der gælder på en arbejdsplads i global konkurrence.

”De elever, der skal præge samfundet og arbejdsmarkedet i fremtiden har brug for et aktivt med- og modspil fra de organisationer og virksomheder, der præger samfundsudviklingen. For at skabe en bedre sammenhæng mellem skolen og arbejdslivet må dialogen med skaloerne styrkes,” udtrykkes det af Tine Aurvig Brøndum.

”Kendskabet til arbejdslivet skal integreres i skolen og omvendt, så eleverne får dette kendskab i en meningsfuld sammenhæng. Jo bedre og stærkere samarbejde – jo bedre er eleverne rustede til tiden efter folkeskolen. Og det samarbejde kan ske på mange måder, det afhænger af de lokale forhold og den lokale planlægning,” siger Stig Andersen, der bakkes op af Vagn Gaarde:

”Et sådan øget samarbejde vil give eleverne en mulighed for at opleve, at deres egne evner og lyster ikke behøver at være fastlåste. Det vil give dem selvtillid.”

Sagt i debatten:

”Børn er omgivet af så meget fiktion, så de har brug for at se den konkrete verden. Derfor skal vi præsentere rigtige mennesker fra rigtige erhverv som gæstelærere.”

Ildsjæle og engagement

– Forudsætninger for succes

Samarbejdet mellem folkeskolen og arbejdsmarkedet har ikke nogen facitliste.

Der skal vilje og lyst til for at skabe god kontakt mellem skolerne og arbejdsmarkedet. Kulturerne i de to verdener er så forskellige, at der skal gå-på-mod til at skabe den tillid og respekt, som samarbejdet kan udspringe af.

Der findes ikke én rigtig måde at gøre det på. Men de følgende afsnit beskriver nogle lokale eksempler på engagement, der har skabt forudsætninger for en god dialog mellem skolen og arbejdsmarkedet. Et engagement, der kan komme fra forskellige sider og flere parter.

Selv om der ikke er tale om en facitliste, er det værd at fremhæve nogle få generelle træk, der kan skabe succes for samarbejdet. En væsentlig forudsætning er at finde de ildsjæle på skolerne, i de kommunale forvaltninger, i organisationerne og på virksomhederne der har et engagement på området. Samtidig skal man være bevidst om, at det skal være legitimt for virksomhederne at håbe på at de også kan få gavn af samarbejdet – et øget kendskab til arbejdsmarkedet kan for eksempel resultere i at flere unge søger elevpladser.

De fleste aktører på området fremhæver også værdien af, at man kommer på besøg hos hinanden, ser den "anden verden" og gennem dialogen får forståelse for, at kulturen i denne verden er, som den nu engang er.

Eksempel 1

Københavns Kommune satte gang i lokal udvikling med centralt initiativ

Projektet "Nøgle til fremtiden" skulle sparkes i gang med overborgmesteren for at få succes lokalt.

Hos Københavns Kommunes Skole og Ungdomsforvaltning besluttede man at gøre en ekstra indsats for at synliggøre behovet for erhvervslivets deltagelse i et samarbejde med skolerne ved at lancere pilotprojektet "Nøglen til fremtiden" i skoleåret 1999/2000.

Projektet lagde ud på øverste ledelsesniveau med et inspirationsmøde, hvor lederne i de indbudte virksomheder og ledelsen i kommunen i skikkelse af blandt andre overborgmester Jens Kramer Mikkelsen var til stede.

"Man skal være bevidst om, at virksomhederne skal have et reelt ønske om at gå med i et samarbejde. De gør det ikke af sociale hensyn og for at hjælpe de svage unge. De har et legitimt ønske om at rekruttere arbejdskraft," siger Lene Deleuran, afdelingsleder i Skole- og Ungdomsforvaltningen Københavns Kommune.

Flere teknikere

Et væsentligt mål med pilotprojektet er at få flere unge til at vælge et job eller en uddannelse inden for de tekniske og teknologiske områder – og at de tekniske og teknologiske virksomheder får et bedre grundlag hvor fra de kan rekruttere kvalificerede unge.

Til at organisere projektet har man nedsat en styregruppe med repræsentanter fra arbejdsmarkedet og Københavns Kommune. Idéen er, at en skole og en virksomhed laver et konkret samarbejde på det lokale plan. Dette samarbejde styres af en procesgruppe, hvor to repræsentanter fra virksomheden sidder sammen med to lærere fra skolen og skole- og ungdomsvejlederen.

Projektet peger begge veje, hvilket tydeliggøres af undertitlen: Fremtidens medarbejder – fremtidens virksomhed. Det afspejler sig også ved, at der er en vifte af mulige aktiviteter, som kan indgå i dialogen mellem folkeskolen og virksomheden:

- adoptionsordning af klasse/skole
- besøg
- mentor-ordning
- erhvervspraktik – særpraktik (lærerpraktik)
- emnepraktik: Projekt opgave – uddannelsesplaner
- gæstelærer
- egentlig undervisning – fysik/kemi/data o.s.v.

Det handler altså ikke blot om at få eleverne ud i praktik på de enkelte arbejdspladser. Men om at de i højere grad skal have mulighed for at bruge erhvervslivet i den daglige undervisning – både på skolen og udenfor.

Sagt i debatten:

“Eleverne skal ikke producere eller decideret lære at være på en arbejdsplads. De skal snuse, og se hvad man laver og i det hele taget se en arbejdsuge på en virksomhed. Mange kender ikke til sådan en arbejdsuge – ikke mindst i et område, hvor der er stor arbejdsløshed, er det vigtigt, at skolen og erhvervslivet er med til at vise børnene, hvordan en arbejdsuge på en virksomhed forløber, for de har ingen forældre at lære det fra, hvis ikke forældrene har et arbejde.”

Lærere i praktik

Til gengæld ser man gerne at lærerne i højere grad benytter sig af muligheden for at gå i praktik på virksomhederne.

“Mange steder er der en høj gennemsnitsalder i lærerværelset. Det er længe siden, at mange lærere har snuset til arbejdslivet uden for skolen, og for at opdatere deres viden vil det ofte være en fordel, at lærerne kommer på besøg og i praktik i en erhvervsvirksomhed,” siger Lene Deleuran.

Og mulighederne er til stede. I flere tilfælde har lærere været på kortere eller længere ophold på større virksomheder som Tele-Danmark, Nokia Danmark, SAS, Rigshospitalet, Ericsson, Merkantil Data og MAN B&W Diesel A/S, der alle deltager i projektet.

Allerede nu kan Lene Deleuran se mange andre flotte resultater af samarbejdet.

“Ud over de konkrete praktikpladser og uddannelsesaftaler, har folkeskolerne og virksomhederne lært hinanden at kende, og det kan man bygge på i fremtiden,” siger Lene Deleuran.

Eksempel 2

Virksomheden engagerer sig

Flere virksomheder erkender, at de går i tæt samarbejde med folkeskoler med det håb, at de vil få flere ansøgninger, når de har brug for elever. Men kun i få tilfælde kan man konkret dokumentere, at der har været en gevinst.

I forbindelse med det københavnske projekt “Nøgle til Fremtiden” deltager B&W MAN i et tæt samarbejde med Alsgades skole på Vesterbro. Og selv om virksomheden har fået en lærling ud af samarbejdet, så mener hverken personalechef Keld V. Gryholm, eller skolevejleder Dorte Weile, at man absolut skal kunne måle sit resultat.

“Det kan vare flere år før man får en gevinst,” siger Dorte Weile, der ser det kommunale initiativ som et eksempel på, at man blot sætter en proces i gang, så får det et ekstra skub når to ildsjæle bliver engageret.

Efter, at Københavns Kommunes Skole & Ungdomsvejledning havde sat skolen og virksomheden sammen gennem “Nøgle til fremtiden” besøgte skolens leder og vejleder MAN B&W Diesel A/S og derefter omvendt. Begge besøg gav resultater:

“Vi havde brug for en rød tråd i et forløb med virksomheden – og det fik vi lovning på. Det skulle være mere end blot goddag, rundvisning, lysbilledshow, sodavand og nogle praktikpladser,” siger Dorte Weile.

Stilheden overraskede

Senere var Keld V. Gryholm på besøg på skolen:

“Hvis jeg skulle involvere hele virksomheden i projektet, skulle eleverne til gengæld stille med et minimum af engagement. De skulle for eksempel lave en skriftlig ansøgning for at komme i praktik hos os,” siger Keld V. Gryholm, der også fik et nyt indtryk af folkeskolen, da han trådte ind på Alsgades skole:

“Det slog mig, at der var så stille, sådan huskede jeg ikke skoletiden, så det var en overraskelse for mig,” siger han.

De to kontaktpersoner udarbejdede derefter et program, der tog udgangspunkt i begges behov og ønsker.

Et program der som udgangspunkt involverede to af skolens fem 10. klasser med knap 40 elever. Programmets punkter var blandt andet besøg på virksomheden, instruktioner i at skrive ansøgninger og praktikpladser.

Under besøget på virksomheden opdagede mange elever til deres store overraskelse, at man ikke nødvendigvis bliver beskidt af at arbejde i produktionen på en maskinfabrik, hvor alt er styret af computere. De oplevede, at sikkerhed altid skal være med i tankerne på jobbet, og at man ikke altid kan fortælle, hvad en ingeniør går og laver til en 10-klasses elev.

“Det kan være så teknisk besværligt, at det er umuligt at forklare, men så kan vi til gengæld give eleverne en idé om, hvad det er for nogle mennesker, der arbejder her. For eksempel at 75 procent er mænd, eller at det ikke er noget problem at være tosproget. Hos os er der 23 nationaliteter og 34 sprog,” fortæller Keld V. Gryholm.

Sagt i debatten:

“Stillingsannoncerne til jobavisen for 8. classes-praktikken ligger på Internettet. Så kan virksomhederne fra gang til gang gå ind og se om der er noget, som skal forandres, så det passer til det job, de kan tilbyde eleverne. Virksomhederne forandrer sig jo med tiden.”

En rigtig ansøgning

Da eleverne skulle i praktik "slog MAN B&W Diesel A/S stillingerne op" i en job-avis, hvorefter det var op til eleverne at søge dem. I det forløb havde de mulighed for at ringe til de enkelte afdelinger på virksomheden for at høre nærmere om "jobbet". Samtidig instruerede Keld V. Gryholm i at skrive en ansøgning, hvordan man tackler en jobsamtale, hvordan man klæder sig, etc.

"Vi havde hele organisationen med på ideen. Derfor var vi også nødt til at trække en grænse ved de elever, der ikke ville skrive en ansøgning eller på anden måde ikke viste interesse. Det er spild af alle parter tid, hvis ikke eleverne viser interesse," siger Keld V. Gryholm.

I alt 18 elever kom af forskellige årsager ikke i praktik. De gennemgik et forløb på skolen i samme periode.

Både Dorte Weile og Keld V. Gryholm mener, det er ærgerligt, at nogle elever ikke vil respektere de krav virksomheden har stillet. Ikke mindst fordi mange elever mangler kendskab til arbejdsmarkedet, da de ikke er vant til, at forældrene har et arbejde.

"Vi er en forholdsvis ukendt virksomhed i lokalområdet. Men vi ved, at der er behov for hjælp, og at vi må tage et socialt ansvar. Men det kan også være så grelt, at vi ikke kan gøre noget," siger Keld V. Gryholm, der får opbakning af Dorte Weile:

"Vi må stoppe med at "nurse" eleverne, som vi ellers har for vane. Men vi skal selvfølgelig ikke bare opgive dem", siger Dorte Weile.

De 18 elever der ikke kom i praktik, gennemgik et forløb på skolen i samme periode.

Sagt i debatten:

"Dette er et af de konkrete eksempler på, at der – trods hvad vi ofte hører – er et godt samarbejde mellem folkeskolen og arbejdsmarkedet, og det er vigtigt at uddrage læren af de konkrete eksempler, som kommer frem her på konferencerne."

Eksempel 3

Teknologi i praksis

Unge skal se høre og føle, før de bliver tændte og motiverede til at søge uddannelse og job inden for det tekniske område. Det er filosofien i Ingeniørforeningens tilbud om at præsentere sig selv og faget gennem forskellige virksomheder.

En række folkeskoler i nogle af landets større byer drager fordel af, at tekniske virksomheder stiller sig til rådighed. Således også Skoleforvaltningen i Aalborg.

“Vi kæmper om de små årgange, så for os var det oplagt at gå ud til skolerne og byde os til,” forklarer ingeniør Per Bøgh Christensen, der som lokal projektleder har taget sig af at koordinere initiativet for Ingeniørforeningen, der består både af arbejdsgivere og -tagere og dermed repræsenterer faget som helhed.

Ingeniørforeningens Nordjyske Region henvendte sig til 30 virksomheder. Nogle bad om at måtte vente med at deltage på grund af travlhed, men ingen sagde nej.

“De tilbagemeldinger, vi har fået indtil nu, tyder på, at dette er kommet for at blive,” siger Per Bøgh Christensen.

Han aftalte med 14 virksomheder, at de skulle stille en række unge ingeniører til rådighed for elever i Aalborg Kommunes 8.-10. klasser.

Sagt i debatten:

“Ildsjælen på virksomheden havde arrangeret et komplet elektronisk klasselokale. Da han forsvandt fra jobbet, ja så forsvandt også det elektroniske klasselokale.”

Ryd miner og byg en robot

Projektet bød sig ud til skolerne med et katalog, hvor 14 virksomheder på hver to sider beskrev et konkret projekt, som de ville lave med eleverne. Her kan man blandt andet læse tilbud om at være med til at:

- støbe en betonbjælke hos Carl Bro as
- bygge en robot hos BOSCH Telecom Danmark
- opfinde et telefonprodukt hos SONOFON
- tilslutte en vindmølle til elnettet hos Himmerlands Elforsyning
- bygge en minerydder hos Hydrema
- værne om vandmiljøet hos NIRAS.

I august 2000 lagde projektet ud efter først-til-mølle-princippet. Det blev dermed hurtigt afgjort hvilke klasser, der fik glæde af virksomhedernes viden.

Lars B. Kristensen fra Hydrema stod bag et af de mest efterspurgte projekter: "Hvordan rydder man miner?"

"Vi så blandt andet på hvilke problemer, der skal løses. Og via Internettet skulle eleverne beskrive hvor mange miner, der er tale om på verdensplan, hvor de ligger, hvor meget skade de er skyld i, og hvad der gøres i dag for at rydde dem," forklarer Lars B. Kristensen.

Sagt i debatten:

"Men det er ikke kun det private erhvervsliv, der skal åbne mere op. Mange af de offentlige institutioner skal til at have øjnene op for at de kommer til at mangle elever i fremtiden. De kunne med held give os på skolerne mere opbakning og deres markedsføring er meget gammeldags – pjecer og annoncer trækker ikke de unge til."

Engagerede elever

Derefter satte han eleverne i gang med selv at finde på en rydningsmetode i grupper på tre til fire.

“Vi gik så langt, at eleverne skulle opstille krav til deres minerydder og vælge nogle områder ud, som de skitserede, konstruerede eller beregnede,” siger Lars B. Christensen, og til slut skulle hver gruppe fremlægge sit forslag med argumenter for, at netop deres produkt var det rigtige.

“Jeg håber på denne måde, at være med til at hjælpe eleverne til se, at ingeniørjobbet har mange muligheder. At man præger sin hverdag, at der er gode muligheder for personlig udvikling, efteruddannelse og oplevelser både herhjemme og i udlandet. Jeg vil vise dem, at ingeniører er med til at skabe verden,” siger Lars B. Kristensen.

Eksempel 4

Skolevejlederen lagde linien med praktik i 8. klasse på ny overbygning

Hos virksomheden LK i Ringsted havde DA's skolekontaktmand, teknisk chef Søren Eriksen længe undret sig over, hvorfor der ikke kom respons på de store mængder materialer, som virksomheden hvert år sendte ud til skolerne i området.

“Vi nærmest bombarderede skolerne med hæfter og pjecer og meget andet, men der var ikke den store respons. Til gengæld fandt vi ud af, at det rykker for alvor, når der er en lærer ude på en skole, der henvender sig til os og siger: “Jeg kunne godt tænke mig...”, fortæller Søren Eriksen.

Det var skolevejleder Jacob Mortensen fra Pedersborg Skole i Ringsted, der henvendte sig. Han manglede en udskolingspolitik til skolens helt nye 8., 9., og 10. klasser.

“Jeg havde meget frie hænder, fordi dette område var helt nyt for skolen. Derfor tog jeg udgangspunkt i, at 9. og 10. klasse ofte er en stresset periode af de unges liv, hvor de skal træffe mange valg. Og i den periode har de måske ikke tid til at opleve, på hvilket grundlag de skal træffe de valg,” siger Jacob Mortensen.

Nemt at få virksomheder i tale

Derfor tog han kontakt til DA i det lokale miljø og foreslog dem at indlede et samarbejde, hvor praktiktiden i stedet blev placeret i 8. klasse.

”De kan bedre opleve i 8. klasse, og vores erfaring er, at de er modne nok,” siger Jacob Mortensen.

DA var med på ideen med det samme. Skolen ligger i et industrikvarter, og 8. klasses praktikken handler nu om at lære nærmiljøet at kende. Eleverne skal opda-ge, at mange af de ting, som de gerne vil undersøge og have viden om på arbejds-markedet, faktisk sker lige udenfor skolens dør. Det viste sig at være nemt at få de forskellige virksomheder i tale.

”Jeg gik rundt til dem og præsenterede mig, og stort set alle var med på ideen – og vi fik sat ansigter på hinanden. Det er en stor hjælp,” siger Jacob Mortensen.

Han benytter sig af oplæg fra DA, når han skal lære elever at søge et job. Her fortæller virksomhederne selv, hvad de lægger vægt på, hvordan man skriver en ansøgning, hvordan man er kreativ i forhold til en jobannonce, hvordan man finder viden om virksomhedens baggrund, hvordan en samtale forløber, og hvordan man gebærder sig og klæder sig.

”Vi har endda lavet rollespil med jobsamtaler, hvis tiden tillod det – det er også en form for danskundervisning,” forklarer Jacob Mortensen, der sender en eller to elever ud sammen, fordi 14-15-årige ”nogle gange gerne vil have en at holde i hånden”. Han mener også, at det letter deres rapport-skrivning efter praktikopholdet.

Sagt i debatten:

”Jobansøgningskrivning er en del af danskundervisningen.”

Eleverne leger journalister

Selv om eleverne skriver en ansøgning, der er rettet mod en bestemt virksomhed, er det skolen, der fordeler praktikstederne. Det er sket efter anmodning fra virksomhederne for ikke at overbebyrde erhvervslivets praktikværter med arbejde.

“Det går fint. Meget få elever er utilfredse. Det er dog stadig sådan, at mange af eleverne kommer til en samtale efter, at vi har fordelt praktikstederne,” siger Jacob Mortensen.

Praktikken i 8. klasse forløber som tre dage på praktikstedet og to dage til at skrive en rapport, som så sendes til praktikstedet. Det er mere en beskrivelse af virksomheden, end en egentlig gennemgang af den slags praktikophold, hvor eleverne har deltaget fuldt ud i produktionen.

“Der er flere ting, som børn i den alder ikke må deltage i på virksomhederne, så vi er mere interesserede i, at de leger journalister, der samler viden og oplevelser til at skrive en rapport. Det giver dem et godt indblik i en arbejdsplads,” siger Jacob Mortensen, der trods idéen om to elever, der følges ad, ofte må konstatere, at små mestre kun har plads til en praktikant.

“Det tager vi selvfølgelig hensyn til, og derfor hedder det en til to elever i vores regler,” forklarer Jacob Mortensen, som i vid udstrækning har indstillet sig på, at projektets mulighed for succes hænger sammen med, at bøjede ønskerne af mod hinanden og give en hånd med der, hvor der er behov for det.

“Nogle virksomheder beder om hjælp til at lave den første praktik. De vil have at vide, hvordan de skal tilrettelægge et program, og i hvor høj grad de kan tage udgangspunkt i det, som de laver til daglig,” siger Jacob Mortensen, der ikke har problemer med at få prioriteret sit arbejde højt nok.

“Det skyldes måske, at der faktisk er tale om et projekt, der sælger hele vejen rundt. Kommunens opbakning er til stede og skolens ansatte, leder, forældre og børn accepterer, at dette prioriteres med tid til skolevejlederen,” forklarer Jacob Mortensen.

Eksempel 5

International praktik er vildt spændende

Siden 1994 har Bakkeskolen i Kolding sendt elever fra 10. klasse i praktik i udlandet. Det er sket med udgangspunkt i de seneste års snak om globalisering, fri bevægelighed og verdensborger-status.

“Fremtidens virksomheder kommer på en eller anden måde til at arbejde internationalt. Det betyder nye krav til eleverne om kompetence, kommunikation og viden,” siger skoleinspektør Povl Erik Wolff, Bakkeskolen.

Derfor foregår noget af undervisningen i Europaklassen på tysk eller engelsk med fokus på landenes kultur, historie og geografi.

“Samtidig gør vi en del ud af at fortælle om, hvilke muligheder der er for at få job i udlandet og hvilke uddannelser, der findes,” siger Povl Erik Wolff.

Helt almindelige fag

Et kig på de "job", som 10. klasses eleverne har snuset til viser, at den europæiske dimension ikke har handlet om specielt eksotiske erhverv, men mere om at opleve livet og kulturen i et andet land.

Praktikpladserne har været i helt "almindelige" fag som børnehavepædagog, kok, arkitekt, dyrlæge, fotohandler, fotograf, sygeplejerske og edb-operatør.

Skolen har udviklet et internationalt netværk, der bygger på venskabsskoler og kontakter mellem henholdsvis lærere og elever på tværs af grænserne.

Det er via dette netværk, skolen finder praktikpladserne i Tyskland, England og Frankrig, som er de mest besøgte lande. Her oplever eleverne fjorten dage i en anden verden. Eleverne bliver indkvarteret hos en familie, hvor de lever efter de regler, der gælder netop der. De er på forhånd blevet orienteret om, at kostvaner, sengetider, spisetider, påklædning og frisure kan være helt anderledes i et hjem eller på en arbejdsplads i det pågældende land. Men den forskel klarer eleverne fint.

Sagt i debatten:

"Før stoppede de unge midt i praktiske uddannelsesforløb, fordi de blev udsat for dårlige arbejdsforhold. Sådan er det ikke mere. Nu stopper de, fordi de opdager, at de alligevel ikke har lyst til faget. Det kunne tyde på, at vi skal være bedre til at vejlede og til at give de unge en oplevelse og fornemmelse af, hvad de forskellige fag er, og hvad det vil sige at være på arbejdsmarkedet."

Modne og selvstændige

“Vi kan se på evalueringerne, at det modner dem. De føler, at de er blevet mere selvstændige, og deres sprogkundskaber er blevet langt bedre,” siger Povl Erik Wolff, der også har fået meldingen, “at det har været vildt spændende”.

Sådan har han også selv oplevet den internationale proces, selv om han erkender, at det har været et stort arbejde, at bygge netværket op.

“Vi går i gang helt fra de små klasser, hvor lærerne mødes og udveksler erfaringer og kommer i praktik hos hinanden. Det giver dem mulighed for drøftede metoder og afprøve sprog i praksis,” siger Povl Erik Wolff.

Han peger også på, at skole- og idrætsforvaltningen i Kolding Kommune spiller sin rolle ved at koordinere praktikpladser, når de udenlandske elever skal på gen-visit i Kolding.

Eksempel 6

En gine til de små

Man kan tage udgangspunkt i mange ting, når man vil skabe en bedre kontakt mellem skole og arbejdsmarked. Og det kan begynde med de yngste klasser, der får kendskab og indsigt i flere job, ved hjælp af giner i arbejdstøjet. Det har man oplevet på Lolland, hvor DA, LO og Rødby Kommune i samarbejde har udviklet et meget enkelt, men også populært koncept – både i skolen og i erhvervslivet.

Indgangen til projektet var, at alt for få unge søgte til erhvervsuddannelserne. Tilsyneladende ville ingen være håndværkere.

På et møde i 1998 da LO, skolekonsulenter, skolevejlederen og virksomheder diskuterede lærlingemanglen, sagde skolekonsulent Hans Jørgen Schlegel fra Rødby Kommune:

“Det er fint med det materiale, som I sender ud, men det er for sent, når de går i 8.-10. klasse. Hvorfor opfinder I ikke materiale til børn i 2.-6. klasse. Det er dér, vi skal vække deres nysgerrighed.”

Det reagerede direktør Tine Vinther Clausen fra Bandholm Maskinfabrik på. Så mødet endte med at hun og LO gav hinanden hånd på, at de sammen ville udvikle det efterspurgte materiale.

“Kravet var, at det skulle være visuelt og visionært. Det skulle være noget de mindste skolebørn kunne røre ved,” siger Tine Vinther Clausen.

Ginen bliver levende sidst på ugen

Det blev starten på Gine-projektet, som nu specielt henvender sig til 5. klasse. Eleverne får for eksempel en smedegine på besøg i klassen i en uge. Her står han med blå kedeldragt, svejsemaske og briller og hele sin værktøjskasse. Den kan børnene kigge i, og de kan læse nøgleord på opslagstavlen, der fortæller om faget: Det kan være ord som "Jeg lodder og svejser" og "Jeg skal passe på".

"Det sætter deres spørgelyst i gang, og vi ved, det virker, for derhjemme fortæller de om det, som de spørger om – og også om de svar, som de får," siger Hans Jørgen Schlegel. Ugen afsluttes med, at klassen får besøg af en levende smed, der i løbet af to timer fortæller om sit fag, viser hvordan han bruger noget af sit værktøj og svarer på spørgsmål.

"Eleverne opdager en stor verden, lige fra at rengøringsassistenten pludselig bliver synlig og fortæller, hvorfor hun laver det, hun gør i dagligdagen, og til at man kan se, hvordan man skærer glas, når glarmesteren kommer på besøg. Besøget af rengøringsassistenten gjorde i øvrigt børnene bedre til at rydde op," siger Hans Jørgen Schlegel.

Gine-legen med svejseren er konkret, men i Rødby Kommune oplever man, at den sætter fantasien i gang. "Når børnene får en svejsehjelm på hovedet, som man ikke kan se gennem på grund af det meget mørke glas, får de en fornemmelse af arbejdsmiljø. De oplever, at man skal passe på sig selv og sin sidemand. Det er en social dimension, vi får i tilgift," siger Tine Vinther Clausen.

Eksempel 7

Arbejdsmiljøet kommer ind med skolemælken

De fleste elever kigger forundret, når LOs gæstelærer tager en latex-handske frem, lægger vat indeni fingrene på handsken og hænger den ned i et glas med neglelakfjerner.

"Hvad skal det gøre godt for?", lyder det fra klassen, men kort tid efter spærrer de øjnene op, når gæstelæreren trækker vattet ud af handsken, og det viser sig at være gennemfugtet af nogle af væskerne i neglelakfjerner.

Den slags oplevelser er en del af LOs rejsende arbejdsmiljø-experimentarium. Her tilbydes skolerne et besøg, hvor man fokuserer på forskellige emner inden for arbejdsmiljø. Det kan for eksempel være det psykiske arbejdsmiljø, støj, løfteteknik, luft og kemikalier.

"Det er vores indtryk, at de unge synes, det er sjovt og spændende, når vi med konkrete eksempler viser, at man skal tage arbejdsmiljøet alvorligt," forklarer Lisbeth Vinther, Teknisk Landsforbund i Nordjylland. Hun er også med til at give eleverne et fed hvidløg i hånden, som de sidder med et stykke tid.

"Når de pludselig kan smage hvidløget opdager de, at det man får på huden, kan vandre rundt i kroppen," siger Lisbeth Vinther, der mener, at konkrete oplevelser er den bedste vej til at lære et ordentligt arbejdsmiljø.

Når chefen sjusker

Også når det handler om det psykiske arbejdsmiljø, arbejder hun konkret. Det sker ved hjælp af et spil, hvor en elev er chef og en anden er en ansat, der skal bygge en model efter sproglige anvisninger fra chefen.

“Når vi så beder chefen om at sjuske med anvisningerne eller kræve, at den ansatte arbejder hurtigt, så oplever de, hvad en god omgangstone betyder,” siger Lisbeth Vinther.

I flere tilfælde har hun været med til at knytte en gæstelærer til de yngste klasser, men hovedvægten ligger på de ældste årgange, hvor mange elever passer en eller anden form for fritidsjob.

“De unge skal have en ordentlig begyndelse på arbejdslivet. De skal vide, hvad de må og ikke må, så de kan sige fra, hvis de ikke bliver budt ordentlige vilkår,” siger hun og peger på at et ordentligt arbejdsmiljø allerede bør begynde på skolen – børnenes egen arbejdsplads.

Eksempel 8

Forældres rolle i vejledningen

Det er en gammelkendt sandhed, at mor og far er de vigtigste vejledere i livet for børn og unge. Det gælder også, når det handler om uddannelse og job. Derfor vælger flere skoler at afholde kurser, hvor forældrene lærer om mulighederne på arbejdsmarkedet. Men forældre kan også have en anden rolle at spille. For eksempel hvis de stiller deres viden og kontakter i arbejdslivet til rådighed for eleverne.

“Man skal gøre klart blandt skolens lærere og overfor enhver skolebestyrelse, at begreberne Uddannelse, Erhverv og Arbejdsmarked har en meget stor betydning,” siger Solveig Gaarsmand, næstformand i Skole og Samfund.

Sagt i debatten:

“Man kan ikke komme for tidligt i gang med at sikre de unge og børnene viden om arbejdsmarkedet. Den vinkel bør være til stede hver dag i folkeskolen.”

Der skal sættes ind tidligt

Hun peger på, at der skal sættes tid af til at undervise i og opleve arbejdsmarkedet i skolens hverdag.

“Det skal både forældre og lærere holde sig for øje – der er jo tale om et timeløst fag. Hvis ikke vi gør den prioritering meget synlig fra starten af skoleforløbet, risikerer vi, at elever og forældre får et chok i 6. klasse, når emnet for alvor bringes på banen,” siger Solveig Gaarsmand, der mener, at det er skolebestyrelsens opgave at prioritere området. “Derfor er det vigtigt at begynde tidligt,” siger hun og fremhæver, at kontakten til arbejdsmarkedet uden for det helt nære miljø med fordel kan skaffes gennem de forældre, der i forvejen arbejder derude. “Og tillad dog, at børnene kommer i praktik også udenfor deres nærmiljø, og at de udnytter de kontakter, som de har gennem deres forældre og på den måde skaffer sig en praktikplads.

Det er selvfølgelig ikke alle, der har en kontakt de kan få gavn af, men hvis man altid sender to elever af sted sammen, så er det en klar fordel for alle, at benytte sig af de forældrekontakter, som der er i enhver klasse. Hvis man skal skabe og fastholde de unges interesse for arbejdsmarkedsstoffet i skolen, er det vigtigt, at man ikke forfalder til løsninger, der siger: Det som alle ikke kan, det må ingen,” siger Solveig Gaarsmand.

Hun opfordrer samtidig til at bruge forældrene på anden vis. Det kan for eksempel være som gæstelærere, der fortæller om deres fag og arbejde.

“Jeg tror, det er en fordel – specielt i de yngste klasser,” siger Solveig Gaarsmand.

Eksempel 9

Piger og drenge på nye veje

Piger skal ikke altid i praktik hos en frisør og drenge behøver ikke nødvendigvis at arbejde med computere. På Favrdalskolen i Haderslev har Lone Balleby, der underviser i 7.-9. klasse, taget udgangspunkt i at det kønsopdelte arbejdsmarked rummer en række begrænsninger. Ved at vende det hele på hovedet og lade eleverne opleve “det modsatte køns arbejdsmarked” har hun åbnet deres øjne for, at i virkeligheden kan meget lade sig gøre. Med andre ord har hun brugt begrænsningerne til at pege på muligheder.

Lone Balleby arbejder ud fra en emneorienteret praktik. Og hun udvalgte at gå helt ned til piger og drenge i 7. klasse, der fik at vide, at de skulle have “to hemmelige dage”. Den første dag skulle pigerne ud i praktik, mens drengene arbejdede med deres emne på skolen. Næste dag var det omvendt.

Dagen før den første “hemmelige dag” fik pigerne at vide, at de skulle ud på mekanikerværksteder. To og to blev de sendt ud til værksteder præget af mange års olie, benzin og mandehørm. Den samme dag blev drengene sat i skarp træning på skolen. De skulle forberede sig på at komme ud i dagplejemødrenes verden af bleer og sutter på andendagen. “Vi brugte en dag på at træne dem i at skifte bleer og lave sanglege, og man må sige, at de gik op i det med liv og sjæl,” siger Lone Balleby.

Ikke noget spejl

På andendagen arbejdede pigerne på skolen, hvor de bearbejdede deres oplevelser, mens drengene skiftede bleer i praksis.

Da holdene igen blev samlet, var meldingen fra begge lejre, at det havde været meget spændende og sjovt. De havde helt sikkert prøvet noget, som de ikke selv ville have valgt.

“Pigerne meldte dog om for meget mandehørm på værkstederne, de ønskede ikke at være kontordame sådan et sted – og så havde flere af dem fået et chok, da de gik på toiletet: Der var ikke noget spejl!” forklarer Lone Balleby, der efterfølgende har haft en lang snak med børnene om forskelle og ligheder på arbejdsmarkedet.

Hun har siden lavet et emneorienteret forløb om håndværk i 8. klasse. Alle elever kom enkeltvis ud hos håndværkere med det formål at skulle præsentere faget for hinanden på klassen.

“Allerede her indser nogle, at de ikke vil være håndværkere. Og et fravalg er jo også et valg. Men der er også nogle, som får lyst til et fag, fordi de hører på andre elevers erfaringer,” forklarer Lone Balleby. Hun har blandt andet oplevet en række piger tænke en ekstra gang over, om de alligevel skulle lade en uddannelse som maskinarbejder indgå i deres overvejelser.

“Når man på teknisk skole kan vise, at jobbet handler mere om computere, end hårdt fysisk arbejde, at man ikke bliver beskidt af det, og at faget gerne vil have piger, blandt andet fordi de som regel er mere grundige og har mere flair for akkuratse, så gør det jo indtryk på dem,” siger Lone Balleby.

Eksempel 10

Systematik fra begyndelsen i Nordjylland

I Nordjylland arbejder man systematisk med at udvikle samarbejdet mellem skolen og arbejdsmarkedet.

Samarbejdet handler om alt fra at inddrage forældrene til undervisning og besøg på arbejdspladser, over virksomheder, der adopterer en klasse, til vejledere og lærere, der kommer i praktik. En væsentlig drivkraft i samarbejdet er skolekontakt-udvalget, der mødes tre til fire gange om året. Her sidder repræsentanter for arbejdsmarkedets parter, en række uddannelsesinstitutioner, ungdoms- og skolevejledere, skoleleder, kulturudvalg, elever og unge.

Udvalget er med til at præge udviklingen ved at sende idéer ud til de enkelte skoler og virksomheder. For eksempel en skabelon, der viser, hvordan eleverne fra 1. klasse til de forlader skolen kan samarbejde med arbejdsmarkedet. Idéen er, at eleverne i 1.-2. klasse skal opleve det arbejdsmarked, der er umiddelbart nært på dem. Det handler om at få besøg af forældre og bedsteforældre, der fortæller om deres arbejde, at komme ud på forældrenes arbejdspladser, at se skolen som en arbejdsplads og at besøge en konkret arbejdsplads i lokalområdet.

Supermarked i skolen

Det kan for eksempel være et supermarked, hvor børnene ser, hvad de enkelte medarbejdere laver. Oplysningerne skal sidenhen bruges til at børnene selv laver et supermarked på skolen, hvor de indretter butikken, tegner reklamer, køber ind og sælger.

I 3.-5. klasse foreslår udvalget, at eleverne i højere grad ser på en produktionsvirksomhed i lokalområdet. Her handler det om at beskrive, analysere og følge produktionen – eventuelt med en mentor fra virksomheden eller en adoption, så virksomheden og klassen gennem flere år laver et fælles program for forløbet.

Senere skal elevernes egne ønsker og drømme med ind i billedet. Her er der tale om mere individuelle forløb. Men i mange tilfælde kan det sagtens foregå i samarbejde med den samme virksomhed, som har været tilknyttet klassen hidtil.

Eksempel 11

Selvstændige fortæller om frihed og ansvar

Da Danmarks Arbejdsgiverforenings Kalundborg-afdeling fejrede sit 100 års jubilæum i december 1999, skete det blandt andet med 19 korte historier i bogen "Vil du – så kan du".

Fælles for de 19 historier er, at de alle tager udgangspunkt i lokale iværksætteres historier om, hvordan de byggede deres virksomhed op, og hvordan de oplever livet som selvstændig. Overskrifter som "Sin egen herre – på godt og ondt", "Har økonomisk og personlig frihed" og "Får et kick, når jeg realiserer mine ideer" er karakteristiske for historierne.

"For at være med til at give andre lyst – og mod – til en tilværelse som selvstændig, er det vigtigt, at andre selvstændige fortæller, at vi faktisk har et godt liv," siger formanden for DA, Niels Fog, i bogens forord.

Og han bakkes op af DA's formand i Kalundborg, Frank Nielsen, der i efterskriftet udtrykker sine forhåbninger om, at bogen kan give det fornødne skub til kommende iværksættere.

"Iværksætterne lægger ikke skjul på, at der i perioder er tale om et hårdt slid, indtil idéen bliver til det bærende i virksomheden. De fortæller om den spæde start og om, hvordan deres virksomheder vokser og pludselig bliver til arbejdspladser for mange mennesker og også får betydning for omgivelserne," skriver Frank Nielsen.

Bogen er tænkt til brug for undervisningen i folkeskolens ældste klasser samt til eleverne på erhvervsskolerne. Den kan dog læses af alle, som et billede på selvstændighedskulturen i Danmark. Til hver artikel i bogen er der oplysninger om, hvordan læreren eller eleverne kan komme i kontakt med de enkelte virksomheder og iværksættere. Desuden indeholder bogen et afsnit om, hvor man kan få mere at vide om at starte egen virksomhed.

Udpluk fra debatten, når skole og arbejdsmarked skal snakke sammen

Målgruppen for samarbejdet skal klart defineres:

- skolen/lærerne
- en klasse
- interesserede elever.

Eleverne skal opdrages til samarbejde. De skal ikke tvinges, men kunne se fordelene.

Lærerne skal på virksomhedspraktik, det kan også være med til at afhjælpe på de sproglige barrierer, der er mellem skolen og virksomheden. På den måde kan man sikre sig, at alle går ind til projekterne med de samme forventninger.

Knyt tætte bånd mellem skole og virksomhed.

Sørg for at være konkret og samarbejd med hinanden.

Der skal fastsættes tid til projektkoordinering og samarbejde fra begge parter side.

Der skal udarbejdes en samarbejdsaftale, som begge parter kan stå inde for.

Find ildsjælene, når projektet skal begynde.

Sørg for at få struktur på samarbejdet, sådan at en anden kan tage over, når ildsjælen forsvinder, ellers er risikoen, at projektet løber "ud i sandet".

Vi skal fra folkeskolens side være mere ihærdige. Gør som virksomhederne: Hold fast.

Forældrekurser kan være og er ofte en god idé, da forældre er dem som børnene lytter mest til.

Besøg de større arbejdspladser sådan at både børn og forældre er til stede. Det er en god måde at lave et anderledes forældremøde på.

Første henvendelse til virksomheden skal foregå skriftligt og være personrettet.

Opfølgning til virksomheden skal foregå skriftligt og være personrettet.

Opfølgning pr. telefon umiddelbart efter for at aftale et møde, hvor man har mulighed for at præsentere projektet.

Skolen skal spørge sig selv: "Hvad får virksomheden reelt ud af samarbejdet?"

Den deltagende skole skal gøre sig nogle overvejelser om, hvad man har af forventninger til virksomheden inden det første møde. Skolen skal dog kende begrænsningens kunst i første omgang.

Når først samarbejdet er etableret er velviljen til stede.

Tag udgangspunkt i de erhverv, der findes her og nu – vi kender ikke fremtidens arbejdsmarked.

Skolevejlederen skal lave et klippekort, så der er styr på hvilke virksomheder, som har deltaget i hvad. På den måde undgår man at overrende de samme virksomheder gang på gang.

Man skal være bevidst om at uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkedsorientering er et timeløst fag. Det vil sige faget skal synliggøres af skolevejlederen for at det kan blive implementeret i dagligdagen.

Få forældrene ind i klasserne som gæstelærere.

Tag kontakt til de respektive lokale organisationer, DA og LO, og hør om de kan hjælpe.

Sagt i debatten:

“Vi må give de unge et realistisk billede af arbejdslivet. Det kan de ikke læse sig til, men opleve sig til. Og det kræver dialog, hvis 95% af de unge skal have en uddannelse – og det skal de.”